Nr. 57. Sibiiu, Sâmbătă, 24 Maiu (5 Iuniu) 1897. *Anul XLV.*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL
la „Tel. Rom.“ într'una cu suplementul „Fóia Pedagogică“
Pentru **Sibiiu** pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru **monarchie** pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru **stréinătate** pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 45.
Corespondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refusă. — Articulii nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:
Pentru odată 7 cr., — de dóuĕ ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rêndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Ce este „Ideia de stat magiar“?

(⚖) Étă o întrebare la care nici un magiar nu voiesce sĕ dee un rĕspuns direct. Nici ministrul căruia i-s'a cerut rĕspunsul, și carele s'a pus în serviciul acelei idei, nici deputații magiari, carii fără diferință de partid, în acéstă cestiune sunt una, și ar sprijini, nu pe de toți urgisitul Bánffy, dar și pe necuratul, în tóte casurile, cari tind la realisarea acelei idei.

Și pentru-ce nu dau óre Magiarii un rĕspuns direct la acéstă întrebare simplă?

Pentru-că nu vreau ca străinĕtatea sĕ-i cunóscă așa cum sunt, ci așa cum se prefac a fi.

Ei necontenit se laudă în afară, că stat mai liberal față de naționalități decât Ungaria nu există. Și întru documentarea acestei aserțiuni se provócă mereu la articolul de lege XLIV din 1868, la legea așa numită „pentru egala îndreptățire a naționalităților“.

Acea lege, care ar trebui sĕ fie lege fundamentală, este făcută sub impresiunea rescriptelor Prea-Inalte cătră dieta din 1861, în care Domnitoriul pretindea, ca mulțumirea naționalităților sĕ fie garantată prin lege, și imediat după legea prin care contra voiei maiorității locuitorilor din Transilvania s'a decretat fusiunea Transilvaniei cu Ungaria, când, după-cum se scie, tot voia Corónei era, ca existința și desvoltarea naționalităților sĕ fie garantată prin o lege specială.

Acea lege este contemplată ca o lege fundamentală a statului „ungar“ întemeiat de Stul Stefan pe basa naționalităților ca stat poliglot și este concepută de bărbați de stat ca Deak, Andrássy, Eötvös și Horváth Boldizsár, magiari adevĕrați, cu vederi largi și liberale, deși atunci nu exista partid numit „liberal“, carii aveau bărbăția a înfrunta utopiile lui Kossuth cu o Magiarie unitară națională, și carii cel puțin se nisuiau, ca pe lângă hegemonia limbei magiare sĕ facă posibilă existența și desvoltarea și a altor limbi în Ungaria.

Exista și atunci, precum a existat și în capul conservativului Széchenyi, „ideia“ unei „națiuni“ magiare, unitare, de o limbă, o națiune, carea se înlocuéscă pe națiunea „ungară“ de nainte de 1848, pe „nobilii ungari“, carii monopolisau tóte drepturile politice, și existau și temerile naționalităților de cele ce se întêmplă astădi.

Sĕ ne aducem numai aminte de lupta deputaților români contra textului acelei legi, carii în lipsa terminului „ungar“ în limba magiară, cercau alt termin potrivit, care sĕ facă imposibilă confundarea „națiunei politice ungare“ cu „națiunea genetică magiară“ resp. cu „naționalitatea“ magiară.

Sĕ ne aducem aminte de cuvêntul „complex“ pentru-care deputatul E. Gozsdu a fost persecutat până la mórte de cătră jurnalistica română.

Față cu propunerea celorlalți deputați români adecă, deputatul Gozsdu se exprimase, că „dacă ar sci, că numai unul s'ar afla în cameră, care sub cuvintele „oszhatlan egységes magyar nemzet“ („națiunea ungară, indivisibilă și unitară“) ar înțelege pe națiunea genetică magiară, și el ar primì propunerea colegilor sĕi deputați români, el însĕ ține, că în cadrul acestei legi, nici națiunea genetică magiară nu este mai mult decât „naționalitate“ ca și naționalitatea română, sêrbă etc., ér „națiunea politică ungară“ contemplată în proiectul de lege, este „complexul tuturor naționalităților din Ungaria inclusive și cea genetică magiară“.

Acéstă definițiune a „națiunei politice ungare“ a fost aprobată atunci cu graiul și de Francisc Deák, tatăl acestei legi, și de toți deputații magiari, și contra voturilor deputaților naționali s'a primit legea așa precum există și astădi pe hârtie.

Guvernul de atunci, și tóte câte s'au succedat din partidul lui Deák, au aplicat acea lege cu tact și cu multă bunăvoință față de naționalități.

Bărbații nostri cualificați, bĕtrâni și tineri, carii reflectau la posturi, erau aplicați la justiție și la administrație de sus până jos.

Aveam Români prin ministerii, în ministeriul de culte și instrucțiune publică aveam chiar și un secretar de stat, — aveam comiți supremi, vicecomiți, protopretori, pretori, (jurați) judi la curie și la tabla reg., președinți de tribunal, judi, etc. etc.

Cu deosebire ministrul de justiție Pauler denumea printre Români judi Români câți afla, dar' la judecătoriile singulare nu denumea nici pe unul, carele nu scia limba poporului. Biserica nóstră și autonomia ei era respectată. Atât la administrație, cât și la justiție limba română se putea fofosi întocmai cum dispune acea lege, și Românul nu era trădător de patrie numai pentru-că ținea la caracterul seu național, precum este considerat astădi.

A urmat însĕ era lui Tisza, tatăl „ideiei de stat magiar“ și în loc de consolidarea statului poliglot s'a inaugurat: crearea unui stat național magiar, *idealul* poeților magiari, cari de mult cântau, că „minden ember legyen ember és magyar“ (tot omul sĕ fie om și *Magiar*). Va sĕ dică în loc de un stat ungar în realitate un stat magiar în ideiă.

Se înțelege, că acest stat, de care deputatul Barabás regretă că există numai în ideiă, numai cu totala nimicire a naționalităților nemagiare se póte înființa.

Și astădi toți Magiarii, guvern și societate și mai vîrtos presa jidănită, lucră din rĕsputeri la realisarea acestei idei.

Oficial mai cu sfială și mascat, dar' totdéuna protestând sus și tare față cu străinătatea, că în Ungaria ar tinde cineva la nimicirea naționalităților, cari nici în sinul lui Avram n'ar afla mai mare fericire decât le este garantată prin „legea naționalităților“ de aici.

In faptă însĕ acea lege nu există, guvernul o desconsideră, parlamentul îi scóte dinte de dinte prin legi speciale și în loc de a-l trage la rĕspundere, spriginesce și încuragiază pe guvern întru nerespectarea legii existente, dar nici nu abrógă legea, pentru-ca sĕ se pótă lăuda în afară, că Ungaria este un stat poliglot cum doresc naționalitățile și nu este nime persecutat pentru naționalitatea sa nemagiară.

Stabilită odată masca statului național magiar sub titlul des pomenit: „ideia de stat magiar“ și primită de Tisza ca maximă de stat, înainte de tóte a trebuit desființat tot ce s'a creat pe basa legei naționalităților, apoi luate mĕsurile necesare ca în viitor sĕ nu se mai pótă face nimica pentru desvoltarea națională a nemagiarilor din patrie.

In acest scop a trebuit declarați toți aceia, cari țin la naționalitatea lor română, slavă și germână de elemente plericulóse pentru stat, cu intențiuni centrifugale, cari gravitézĕ în afară, de soboli, cari scurmă la fundamentul statului.

Dis și făcut.

Tribunalele situate pe teriitorii locuite în masse de naționalități, cum au fost p. e. cele din Beinș, Baia-de-Criș, Abrud, Năsĕud, Caransebeș, etc. s'au desființat.

Funcționarii înalți și judii parte s'au dimisionat, parte s'au pus în pensie, ér cei rĕmași printre români s'au transferat în Ungaria printre slovaci și magiari.

Usul limbei naționalităților pe la judecătorii s'a interdis.

Posturile administrative, chiar și postul de primar, s'au dechiarat de posturi de încredere, apoi s'a creat legea de cualificațiune cu confiscarea dreptului de candidare, pentru organele guvernului, de sus dela comitat până jos în comună, astfel ca în comitat, fie

FOIȚA.

Documente pentru limbă și istorie.

(Urmare.)

25.

Carte folositóre de suflet, *învĕțătură cătră duchovnic, canónele sfântului Ioan Pustnicului, sfătuire cătră cel-ce se ispoveduesce, tălmăcită din limba grecéscă,* domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruț Voevod, Metropolit Dositeiu, la anul 1799, tipărită de Stanciu Popa și de Dimitrie Petrovici.

26.

A celui întru sfinți Părintelui nostru **Ioan Damaschin, descoperire cu amĕruntul a pravoslavnicei credințe** *tălmăcită din limba elinéscă,* domn fiind Alexandru Constantin Moruț, Metropolit a tótă Moldavia Veniamin; Tipografia sfintei Metropolii în Iași la anul 1806 luna lui Iunie.

27.

Catavasieriu *tipăritu-s'au prin tocmirea de ortosirea lui Laurente Ieromonach Dimitrievici.*

Ruptă fiind fóia primă, nu se póte sci anul, când s'a tipărit.

Are format mic și tipariu mărunt.

28.

Cuvêntarea în cinstea Excelenției Sale Ioan Bobb, Vlădicului Făgărașului, ținută în Blașiu la a 1809 de Dimitrie Vaida de Sosmező, canonic eclesiarch și rector clerului celui tinĕr, cu tipariul seminariului, 1813.

29.

Biblia, *adecă Dumnedeéscа Scriptură a legii vechi și a cei nóuă.*

Cu cheltuéla Rusesienescii societăți a bibliei, în Sant-Petersburg, în tipografia lui Nic. Grecia în a. 1819, August 15 dile. 2 tomuri.

30.

Scurt Apendice la Istoria lui Petru Maior *țesută de Teodor Aaron, La Buda, cu tipariul c. universități din Pesta, 1828* — dedicată de autor prin o adresă — *Preacinstitului și de bun gen născutului Domn Atanasie Grabovsky de Apadea, prccum și la mărita deputația, care administréză fundușurile naționale de legea grecéscă, alesului condeputat ș. a. a sciințetor Marelui Mecenas și părtinitoriu spre cunóscerea patronii cu umilite blândețe încredințată.*

31.

Deregĕtoriul bunei crescere *spre îndreptarea multor părinți și bun folosul tinerimei române, țesut de Damaschin T. Bojinca în Crăimea Ungariei și alăturatele ei părți jurat advocat.*

Directorium bonae educationis; în Buaa la crăésca tipografia Universității Unguresci 1830, cu o dedicație în limba română și latină la adresa: Colegiul preparandicesc din Arad.

Cartea acésta a fost proprietatea lui Teodor Aaron, dela care, precum e scris pe ea, o a primit nepotul seu, Dimitrie Aaron.

Manuscripte.

1.

Trei manuscripte vechi în limba paleoslavă, format cuart mic, legate în scórțe, dóue din ele scrise pe hârtíe ĕră unul pe pergament. Ele se par a deriva de prin secolul al XVI-lea; de un interes și mai mare ar puté fi, dacă s'ar adeverí, că sunt copii după manuscrise și mai vechi.

2.

Manuscris în limba română de cuprins variat, format cuart, în legătură ușóră, care după tóte semnele din afară nu póte fi mai de curênd, decât din secolul al 17-lea. Fiind împrumutat acest manuscris dlui profesor I. Bogdan, nu putem de astă-dată arĕta cuprinsul lui.

(Va urma.)

cât de cualificate, sĕ nu pótă ajunge în post, decât numai acele persóne, pe care le candidéză comitele suprem, ér în comună, atât notar, cât și primar numai acelea pe cari le candidéză organul comitelui suprem-protopretorele.

Astfel astădi cu tótă libertatea garantată prin legea naționalităților, nici în comitatele locuite de români, nici în comunele curat românesci, nu póte ajunge în post nici un român, dacă nu se va angaja de instrument orb al guvernului și față cu conaționalii sĕi.

La posturi, cari atêrnă dela denumirea guvernului, eo ipso nu se denumesce și nu se toleréză nici un român, independent, care ține la caracterul sĕu național.

Bisericile naționale sunt declarate de nenorocire pentru stat, ajutórele de care se bucurau mai nainte din budgetul statului, s'au prefăcut în fond de remunerațiuni pentru servicii politice, etc. etc.

Nu mai continuăm cu descrierea stărei deplorabile de astădi, pentru-că noi o cunóscem, ér ceia cari în interesul patriei comune ar trebui sĕ o vindece, sunt angajați în serviciul utopiei cu „ideia de stat magiar“ și ca atari nu sunt aplecați a ne asculta.

Ca buni patrioți ne ținem de a nóstră datorie însĕ a constata, că „ideia de stat magiar“ este negațiunea statului ungar, așa precum el este constituit, și precum întemeietorul lui, ca bărbat de stat înțelept, carele se numesce și „sfânt“, a pretins sĕ se susțină și desvólte, ér aceia, cari lucră pentru realisarea acelei „idei“, fie ei puși sus séu jos, provócă *„bellum omnium contra omnes“*, lucră la surparea statului ungar, și prin urmare sunt rei patrioți.

Ĕtă domnule deputat Șerban, ce însemnéză „ideia de stat maghiar“!

Acéstă ideiă, pe carea Széchenyi voia sĕ o realiseze cu încetul, pe nesimțite, prin cucerirea celor de altă limbă prin cultură, prin mijlóce sociale și economice, când a vĕdut, că Kossuth o ia pe întregul cu mijlócele statului, l'a făcut sĕ sară în Dunăre, după aceea l'a dus în institutul alienaților din Döbling și în urmă la sinucidere.

Acéstă ideiă, a împins pe Kossuth la revoluție, la detronarea dinastiei și în fine, ca sĕ dovedéscă, că dinastia comună este incompatibilă cu realisarea ideiei lui, nici amnestia n'a primit-o ci a preferit a murì în exil.

Pentru acéstă ideiă a desființat Grünwald Béla gimnasiile slovace, și punêndu-se pe terenul părăsit de Széchenyi, s'ar fi mulțumit cu magiarisarea inteligenței numai, dar când a vĕdut, că nici măcar pentru atâta nu sunt prospecte, pentru-că statul nu este în stare sĕ provadă cu posturi nici pe flămânzii șoviniști — s'a sinucis și el, însĕ nu lângă Dunăre ca idealul seu, ci ca anachronism în patria libertății, lângă Sena în Francia.

Nu negăm, că șoviniștii de acéstă specie se pot lăuda și cu unele succese.

Câteva uscături, fără cari nu există nici o pădure, au înghițit deja molochul de magiarisare și din pădurile românesci și slave, mai ales din inteligența calicilor de ruteni, ba putem dice, că elementul nemțesc, carele ține la principiul: *ubi bene ibi patria,* întreg este parte trecut deja, parte pe cale de a se nimici naționalicesce.

Sĕ o scie însĕ, că încât ne privesce pe noi pe Români, acésta nici odată nu-'i va succede, ci una este numai posibil, și adecă, ca în lupta lor de nimicire și a nóstră de apĕrare, atât elementul magiar, cât și cel român, dar cu cel din România cu tot, sĕ-și sleéscă puterile, și sĕ devină nutremênt pentru alte elemente puternice cari ne încunjură.

Asta o vĕd și o accentuéză adese-ori și magiarii adevĕrați, dar stăpânii lor — jidanii și renegații nu-'i lasă sĕ ajungă la reson.

Nime nu ține mai mult la caracterul seu național, decât Magiarul, și noi scim admira acéstă vîrtute a lui.

Pentru-ce nu póte el admite acéstă vîrtute și la alții, și cu deosebire la Români, despre cari s'au putut convinge în lupte de secoli, că li este înnăscută? La Români, despre cari scris este chiar prin istoric magiar, că mai mult țin la limbă decât la viéță?!

Quod uni justum, alteri aequum.

„Unirea“ vede „minuni“. N'am fi crezut, ca într'un timp atât de ploios, prin urmare și recoros, deși în cel mai frumos anotimp al globului nostru, cuiva sĕ i se înferbinte creerii atât de tare, încât sĕ halucineze și sĕ vadă minuni în lucruri, pe cari toți ómenii cu mintea sănĕtósă și cu *inima curată* le vĕd atât de naturale, și ca de sine înțelese. Dar étă, că ni s'a dat și nóue ocasiune sĕ vedem, dacă nu minuni, cel puțin manifestațiuni de bólă spirituală fórte curiósă la domnii dela „Unirea“, cari tóte lucrurile, cari nu sunt croite după calapodul papistașismului cosmopolit și absolutistic, le vĕd întors. Ĕtă cum:

După-ce „U.“ citéză reflexiunile nóstre la rĕspunsul episcopului Radu la bineventarea protopresbiterului nostru Dr. Popovici când cu ocasiunea festivităților de instalare dela Lugoș, continuă așa:

„N'a omis nimica biserica „ortodoxă a rĕsăritului“ din învĕțăturile lui Christos? Dar cuprinsul capului 21 din Evangelia după Ioan e nimica?

„N'a adaus nimica la învĕțăturile lui Christos? Dar nimicirea căsătoriilor valide din motive de nimica, precum e p. e. „ura nedumerită“. e nimica?

„Dar Dómne, mântuesce-ne; că perim! Ce sĕ ne scim face? Că biserica adevĕrată, biserica „ortodoxă“ română s'a abătut dela canonul 34 apostolesc. S'a făcut un monstru, care în loc de un singur cap vĕdut are trei, unul în Sibiiu, unul în Cernăuți și unul în Bucuresci, și era pe aci, sĕ 'i mai créscă unul în Macedonia, de nu s'ar fi îngrijit cu dragostea sa părintéscă patriarchul „icumenic“ al „bisericii ortodoxe a rĕsăritului“, ca biserica „tuturor Românilor“ sĕ nu se facă un monstru cu patru capete. Și apoi era pe aci, ca „Tel. Rom.“ sĕ dea uitării pe Românii din Sêrbia și din Basarabia, cari din întêmplare sunt Români fără de a fi supuși unui „archiepiscop român ortodox“.

Ar fi perdere de timp a rĕspunde pe larg la astfel de halucinați uni, ce emanéză ori numai din o totală ruinare a creerilor, ori apoi din o inimă stăpânită de cea mai pătimașă ură față de tot ce nu e papistaș și nu încape în mintea și inima ómenilor stăpâniți de acéstă ură.

Totuși, ca cetitorii nostri sĕ nu fie duși în erére prin astfel de halucinațiuni, rĕspundem „Unirei“ pe scurt așa:

Biserica ortodoxă n'a omis nimic din învĕțăturile lui Iisus Christos, prin urmare nici „cuprinsul capului 21 din Evangelia după Ioan“. — Acolo e vorba numai de rehabilitarea lui Petru în apostolat după lăpĕdarea acestuia întreită și căirea lui érăși întreită. Iisus Christos numesce într'alte locuri și pe ceialalți apostoli de *păstori.*

Motivul de divorț: „ura nedumerită“ este basată pe canóne, cari érăși sunt emanate din învĕțăturile lui Iisus Christos.

Dar' sĕ ne spue domnii dela „Unirea“ unde se află în S. Scriptură motivul de divorț: declararea căsătoriei de neexistentă, numai ca sĕ o pótă desființa și afară de motivul de divorț al adulteriului, singurul amintit *direct* în S. Scriptură?

Biserica papistașă declară o căsătorie de neexistentă, pe carea *ea* o binecuvêntat și la urmă ca sĕ o pótă desființa nesubversând motivul de divorț adulteriul, o declară de nexistentă. Nu este acésta o sugrumare a căsătoriei? Ar fi óre mai bine a susține morțiș la o căsătorie nefericită, carea ar puté împinge pe soți chiar și la omor și astfel dintre dóue rele destul de mari s'ar alege cel mai mare? Apoi câte instituțiuni bisericesci în confesiunile creștine nu se basézĕ numai pe tradiție (scrisă și verbală) și nu direct pe S Scriptură! Dar' papistașii, conform vechilor lor apucături iesuitice, țin morțiș la litera legii acolo unde le convine intereselor lor speciale de domnie, anticreștine, ér unde acésta nu se póte, cetesc printre șire altcum decum a fost intențiunea legislatorului divin.

Cât pentru „monstrii“ ce-i vĕd domnii dela „Unirea“ în capii bisericei nóstre ortodoxe române, instituiți după drept canonic isvorît din învĕțăturile lui Iisus Christos, nu le putem ajuta, dacă bóla spirituală le este incurabilă. Canonul 34 apostolesc dice, că fiecare națiune trebue sĕ-și aibă archiepiscopul seu, care sĕ stee în fruntea celorlalți episcopi ai aceleiași națiuni. Și dacă acest canon încă n'a putut fi dus la îndeplinire și în biserica nóstră, ca și în cea grecéscă și în cea rusă, nu biserica ca atare este de vină, ci împregiurările politice nefavorabile națiunii nóstre.

Dar nu e monstru un papă într'o mână cu sabia (putere luméscă), ér' în cealaltă cu crucea?

Iisus Christos a protestat contra acelora, cari voiau sĕ l proclame de rege lumesc al poporului jidovesc și nici chiar contra acelora nu s'au opus, cari l'au prins și l'au omorît, cu tóte-că precum Insuși ne spune, puté sĕ-și aducă în ajutoriu, de care de altcum ca Dumnedeu n'avea trebuință, legióne de ângeri, cari sĕ-l scape, necum sĕ se proclame de rege lumesc peste regii pământului, unde tinde nesațiosul papism după domnie luméscă universală nu numai peste biserică, ci și peste imperii.

Acesta e monstrul, dlor dela „Unirea“.

Iisus Christos a dis, că numai: unde vor fi doi séu trei adunați în numele Lui, (sinod ecumenic, în cele ale guvernărei chiar și externe ale bisericei), va fi în mijlocul lor, și nu numai unul (papa). Deci în numele Lui numai sinodul ecumenic este cap vĕdut al bisericei și este prin urmare și infalibil.

Pentru-ce? Pentru-că Iisus Christos ca Dedeu a prevĕdut slăbiciunea unui singur om, tocmai din lăpădarea lui Petru.

Ér acésta papismul setos după domnie luméscă în contra învĕțăturilor lui, I. Chr. nu vreasĕ înțelegă, în tocmai ca Iuda cel rĕu credincios, care cu iubirea de argint s'a bolnăvit, cum și papismul s'a bolnăvit tocmai cu acesta iubire de argint.

Dar precum Iuda cel reu credincios prin iubirea de argint spêndurare și-a agonisit, în tocmai cădere și-a agonisit și papismul prin tendențele sale după putere luméscă, fie aceea chiar și numai parțiala.

Unde este adi gloria acea luméscă, ba chiar și spirituală-morală, a papismului de odinióră?! S'a stins precum se stinge fumul, s'a topit precum se topesce céra de tața focului. Pentru ce? Pentru-că n'are nici o basă în învĕțăturile lui Iisus Christos.

Apoi nu e óre monstruositate, ba chiar blasfemie în contra Maiestății divine a îucărca pe an om, muritoriu și pĕcătos, cu atribute dĕeesci (infalibilitate)? Unde are acésta vre-o basă în S. Scriptură, chiar cetind și numai printre șire?

Acesta e monstrul, papismul, și nu sinodul ecumenic, compus din delegații tuturor sinódelor bisericilor naționale de pe pământ.

Un sinod ecumenic compus astfel, împacă și necesitățile naționale ale popórelor de pe

---

Din Lipsca.

(Urmare).

Aici îmi mai permit o mică observare. In toți articolii scrișĭ la „Telegraful Român“, dl redactor a bine voit sĕ-mi schimbe ortografia după cea obicinuită în acest țiar, schimbând totdeuna cuvêntul scris de mine „Rumîn“ în „Român“. Despre sistemele nóstre ortografice am de gând sĕ scriu un „foileton“ deabașca, aici îmi voiu motiva numai scrierea acestui cuvênt. Peste „î“ trec, declarând simplu, că eu nu pot admite 3 séu 4 semne diferite pentru unul și acelaș sunet, din punct de vedere cu totul practic. Mĕ voi oprì numai la „u“ în loc de „o“. Ori-ce țĕran, dacă 'l vom întreba ce e, ne va rĕspunde că „sunt Rumîn!“ Ĕtă pentru-ce. Ori-ce „o“ neaccentuat latinesc, a trecut la noi în „u“, d. e. „jócus“ — „joc“, însĕ „jocamus“ — „jucăm“; „coquo“ — „coc“, însĕ „coctórium“ — „cuptór“; „totus“ — „tot“, — însĕ „tustrei“ etc. Tot astfel „Romanus“ trebue sĕ trécă în „Rumîn“. Dacă cuvêntul ar fi exprimat și de popor „Român“, am trebuí sĕ stăm la îndoială dacă îl putem deduce din „Romanus“, dar din norocire nația nóstră nu schimbă cuvintele strămoșesci din considerațiuni mai înalte.

Dacă n'ar fi de asupra ori cărei îndoeli — precum în faptă e — că limba nóstră e o fică a latinei vulgare, ne-am puté convinge dintr'o singură privire comparând cuvintele împrumutate dela Slavi, Turci, Greci séu Unguri cu cele latinesci. Cele dintâi păstrézĕ aprópe întru tóte forma cuvêntului împrumutat, cele din urmă s'au schimbat adese-ori într'atâta, încât abia le mai putem cunósce. Și chiar de aceea cuvintele latinesci trebue sĕ fie la noi împrumuturile cele mai vechi, basa limbei nóstre. Deja traducĕtorii testamentului nou dela Belgrad, 1648, ne spun, că „cuvintele trebue sĕ fie ca banii“, circulând pretutindeni, ér noi adaugem, că precum banii, cu cât circulă mai mult, se și tocesc mai tare, tot asemenea și cuvintele se tocesc din ce în ce. Dar cei ce cércă sĕ aducă bani noi, fabricați de ei înșiși, în locul celor vechi, séu lustruesc banii din nou, sunt falsificatori; — de aceea dacă nu vrem sĕ fim falsificatori și noi, trebue sĕ păstrăm cuvintele așa cum le-am moștenit din strămoși, căci numai așa au ele valóre.

Am vorbit atâta deja despre legi fonetice, încât involuntar ni se impune întrebarea: „Ei bine, dar cum se pot afla aceste legi, cari sunt basa cunoșcinței unei limbi“.

Vom rĕspunde mai întâi prin aceea, că arătăm, cum *nu* se pot scóte astfel de legi, luând o pildă, nu din Lexiconul lui Maior dela 1825, ci dintr'o carte apărută în timpul din urmă,

La pagina 13 a „Limbei Române“ de V. Onițiu (ed. Ciurcu, Brașo v1894) se spune despre „Vocalismul dialectului macedo-român“:

„*e* lung și accentuat dr. (daco-romîn), precum și *a* dr. provenit din *e* latinesc sună în mr. (macedo-rumînește) ca *eá*, aducêndu-se ca pilde: peátic (petec), aveáre (avere) și primăveár'ă (primăvară). Intru cât se atinge de aste pilde, legea scósă din ele e corectă. Dar sĕ ni se permită și nóuĕ sĕ aducem câte-va pilde. Din latinul „eligo“ și „aeramen“ s'a născut la noi în dr. „aleg“ și „aramă“, ér în mr. „aleg“ (v. Weigand Aromunen II. p. 290) și „aramă“ séu „ramă“ (II. Anuar al seminariului rumîn din Lipsca pag. 96). Avem dar un „*a*“ dr. dintr'un „e“ latinesc, care n'a trecut în „eá“ la mr. Și fiind-că legile nu cunosc excepțiuni, regula dlui Onițiu e falsă și nu póte fi o lege. Ea trebue formulată astfel: „Dialectul mr. a păstrat pe „ea“ cel vechiu, pe care dialectul dr. l'a prefăcut apoi în „e“ séu in „a“ după împregiurări“,

Adeseori câte un singur exemplu póte rĕsturna ușor o lege întrégă. Vom aduce o pildă din filologia indogermană.

După sistemul gramaticilor indici au întrodus și indigogermaniștii vechi din veacul nostru așa numitul sistem al „ștergerii“ pentru aflarea rădĕcinelor cuvintelor. Astfel cuvêntul „împing“ se chiamă în limba sanscrită „tudámi“ la perfect „tutauda“ și la aorist „ataudau“ (din „atautsan“). Cum putem sci: care e trupina cuvêntului? Procedura a fost următórea: Stergem din aceste 3 forme tot ce nu obvine în câteș trei cuvintele și tóte silabele flexionare și ce ne rĕmâne, e trupina. Astfel rĕmâne în câteș trei formele numai literile „t“, „u“ și „d“, deci trupina e — „tud“. — Dar acest sistem s'a arătat de neputincios pentru alte cuvinte. Așa s. p. în limba sanserită „sbor“ se chiamă „pátámi“ la perf. „papăta“ și ca plural a aceleiași forme „paptima“. Dacă dela forma acésta din urmă stergem reduplicătórea silabă „pa“ și terminațiunea „ima“ ne rĕmâne ca trupină un „pt“, ceea-ce e imposibil.

Iată un cas, când un singur cuvênt a rĕsturnat érăși o lege, care a existat mii de ani.

(Va urma).

pământ și nu le supune sub dominațiunea bisericéscă și luméscă ale unui singur popor din care s'ar alege acel cap vĕḑut al bisericei reclamat de papismul nesațios după putere luméscă.

Susținênd principiul papismului cu un singur cap vĕḑut *personal* al bisericei întregi și nu principiul ortodoxismului cu un cap colectiv, sinod ecumenic, atunci fiind și puterea domnitorilor lumesci de origine divină, tocmai așa ar fi și fiecare dintre aceștia îndreptățit a tinde după supremație, se înțelege de sine: luméscă, peste toți ceilalți domnitori ai popórelor de pe pământ. Și ar fi óre atunci pace pe pământ și între ómeni bunăvoire? Nici odată!

Se vede deci clar, că papismului nu-i pasă de acéstă pace și bunăvoire între ómeni pe pământ.

Norocul numai, că le pasă popórelor de acéstă pace și bunăvoire.

Am făcut aceste scurte reflexiuni la haluciațiunile „Unirei“ nu pentru de a încerca a lumina pe papistașii ce aiuréză prin ea, ci pentru de a face atenți pe cetitorii nostri, ca sĕ se ferésc̆ă de ei și sĕ fie cu grijă când vin în contact ei și sĕ nu se lase a fi seduși prin haluciațiunile lor, cari câte odată au aparență de momente lucide.

Ne așteptăm încă la haluciațiuni și mai monstruóse din partea acelor domni, fiindu-ne datori încă cu rĕspunsul la mai multe întrebări, îndeosebi la întrebarea, că este óre în interesul statului român și a românilor peste tot a întroduce unațiia și în România, și a nu o desființa și aici la noi, ca sĕ fim érăși una precum am fost, de cumva vor rĕspunde și nu vor tăcé, conform apucăturei iesuitice, de câte ori se vĕd strîmtorați cu ușa, numai ca poporul sedus de ei sĕ nu ajungă la cunoscința adevĕrului.

Vom vedé!

Revista externă.

Se anunță din Constantinopol, „Agentei Reuter“, că în rĕspunsul sĕu la a dóua comunicare a ambasadorilor dela 17 Maiu v., Pórta persistă în încheerea unui armistițiu de 15 ḑile, dacă negocierile asupra păcei nu s'ar termina până atunci.

Chestiunea orientală în camera italiană se presentă astfel: Rĕspunḑênd la o interpelare alui Imbriani, Visconti Venosta ḑice, că Concertul Puterilor a dat siguranța Europei; n'a împedecat conflictul greco-turc, dar a înlăturat pericolul europén. Menținerea blocărei insulei Creta era sfătuită de considerațiuni umanitare și politice. Puterile își propun sĕ atenueze prin mediațiunea lor consecuențele resbelului și sĕ obțină pentru Creta un regim conform declarațiunilor lor precedente. Scopul ce guvernul italian doresce sĕ vaḑă atins, este acela al unei pacificări durabile. Imbriani declară, că nu este mulțămit cu declarațiunile ministrului și-și reservă sĕ presinte o moțiune.

Salarisarea.

I.

Omul, ce cu fómea are a lupta, nu e capabil a concepe idei, nici a realisa planuri date. Aḑi mâne, cu durere trebue constatat, preotul român, mai ales preotul nostru, va trebui sĕ sucumbe sub povara grijilor materiale.

Astă tesă am pus'o eu în unul din nrii trecuți ai „Telegrafului Român“.

Numai adevĕrul l'am exprimat.

Un sentiment pesimistic străbate șirurile clerului nostru. De sus dela Archiereu până jos la preotul din satul din urmă se resimte oftatul greu. Grave sunt accentele, care (din ce în ce mai numĕróse) se aud, și cu insistință pretind îmbunătățirea sorții în cler.

Biserica nóstră ortodoxă, putem ḑice, de present trece prin crisă. Atacuri externe tot mai intensive, idei perverse și curente ateiste în tóte părțile, étă prisma prin care avem a privì sórtea bisericei. Ferice de ea, când neatinsă ar eșì din tóte fluctuațiunile.

Furtune au mai fost, naia bisericei nu odată a ajuns între Scylla și Carybdis. Nu acésta e preocupațiunea de căpetenie a nóstră pentru moment. Din pricina pericolelor externe am puté fi încă linisciți. Până conducĕtoriul și vêslașii sunt viguroși, însuflețiți vor spinteca mereu cu lopețile undele furióse, ce se ivesc cu vehemență una după alta. Témă nu avem, că viforul ar puté răpì naia. Totdéuna o vor sci ferì și pune la adăpost. Ba aprópe de prăpastie isbindu-se, încrederea în isteținea cârmaciului și eroismul vêslașilor, ne dă speranță pentru viitor.

Durerea nóstră e, că cârmacii și luptătorii bisericei, ei înșiși stau impotenți în fața pericolului, pe ei i-a atins primul loc furtuna. De tóte armele, de tóte mijlócele de apĕrare i-a lipsit. Se póte, ca ei sĕ stea mereu la postul lor, se póte ca necontenit sĕ vegheze, ca nici o stricăciune în biserică sĕ nu se producă?

Propria conservare îi împedecă dela așa ceva.

Un rece criveț a suflat pretutindenea. Aprópe tóte isvórele de venite, din cari se susținea clerul bisericei nóstre, au desecat și s'au astupat. Ce a mai rĕmas în comparare cu trecutul, nu e decât, ca oazele din Africa în mijlocul imensei mări de năsip. Preoții vegetéză, pretopresbiterii abia mai au ceva, ca sĕ nu vorbesc de ceialalți dignitari ai bisericei.

In cătrău omul se învîrte — nemulțămire, neîndestulire cu sórtea; semn, că pericolul nu e departe de biserică și că cu ori-ce preț trebue delăturat.

Sunt multe probleme de deslegat și cestiuni de resolvat în biserica nóstră. Între tóte, de present, locul prim și hotărîtor pentru sórtea bisericei — dacă nu vrea se rĕmână fără luptători în momentele cele mai critice — îl ocupă cestiunea cu dotarea și resp. salarisarea clerului propriu.

Biserica nóstră, dela întroducerea constituționalismului încóce s'a îngrădit cu o grămadă de forme, și concluse de tot felul, emanate dela sinóde și congrese. Plângeri și recriminări se ridică, mai ales asupra clerului subaltern, că nu le pricepe, și nu se ocupă cu îndeplinirea lor. Nu numai asta! Dacă imoralitatea cresce și simțul religios scade, ér clerul se face rĕspunḑĕtor, și, póte, cu drept cuvênt. El e pus a veghia binele moral și intelectual al credincioșilor. Intre factorii organismului nostru cea mai mare responsabilitate cade pe cler.

Vĕd aceste. Vĕd cum ḑi de ḑi se grămădesc fel și fel de afaceri, și aud de altă parte cum se pórtă în gura mare prin sinódele nóstre, că clerul e așa și așa; trândav, ignorant și nu-'și face datorința. Întreb: E atât de pĕcătos acel cler, că numai dispreț și ocară sĕ tot sufere?

Datorința nóstră e, sĕ ridicăm vócea sĕ se audă sus și tare, că noi nu purtăm vina.

Miseria, fatal ea apasă asupra nóstră. Obstacolul ea îl formézĕ în calea împlinirei de datorință. Incontestabil buba acolo ḑace. Sĕ fie lecuită bóla, apoi tréba clerului, și vina lui, dacă nu-'și va face datorința. Aceea se póte afirma, că causă la recriminări biserica nu va avé.

Nodul gordian e acesta. Clerul doresce sĕ fie desnodat în óre-care formă.

Din isprăvile nesațiosului papistașism român.

(Urmare și fine.)

Étă dar demoralisarea cu plan făcută, demoralisare curată în afaceri de căsătorie unde ar trebuì sĕ domnéscă culmea moralului. Étă demoralisarea în sinul bisericii, care sfântă chemare are a o stârpi, pentru-că cine va puté documenta, că nu e aceea demoralisare, a sili cu forța pe cineva sĕ-și părăsésc̆ă legea pentru un favor material, și apoi a-l mai și jura când scii bine, că și așa nu póte satis face jurĕmêntului. Aceste fapte sĕvîrșite cu atâta patimă confesională sigur se vor repeta și în alte locuri, pentru-că frații, acesti preoți uniți, onóre excepțiilor, pe lângă alte servicii datóre catolicismului mai au și misiunea de a câștiga suflete chiar și cu forța. Dureróse și triste adevĕruri acestea! Dar noi trebue sĕ le cunóscem, dându-le publicității, sĕ tragem luarea aminte a celor chemați, sĕ privegheze bine asupra credincioșilor, ca astorfel de „specii“ de ómeni sĕ nu le mai fie dată posibilitatea a-i trage nici chiar cu forța în mrejile lor. In deosebi îmi permit a recomanda casurile de mai sus în atențiunea acelora, cari au sórtea a păstorí în o comună mixtă cu frații uniți. Repet, onóre excepțiilor!

Regretăm, când siliți suntem a constata astfeliu de rane dureróse în corpul nostru, demne de cele mai mari afronturi, și regretăm cu atât mai vêrtos, că ele sunt aplicate de frați. Și dacă d-vóstră, Clarissimilor, ne veți puté aduce un singur asemenea cas concret despre noi, c'am fi sĕvîrșit cândva în acest mod, promit, că cu mânile legate mĕ voiu duce și eu sub vîrtejul catolicismului....

Spre gloria și cinstea sf. Uniri sunt acestea óre?

Făcut-am aceste triste constatări, ca sĕ arăt acelora, cari cred că pace este între noi, că și astăḑi după 200 de ani, cât de desperat curge rĕsboiul între noi frații, ér de altă parte sĕ constat pericolul, ce urmézĕ pentru întreg némul, dacă se va inficia tot clerul fraților uniți, de acésta nervositate confesională. Nu antagonism, nici fanatism, séu preocupațiuni confesionale m'a îndemnat la scrisul acestor șire, nu! Stimăm, adorăm chiar, convingerea religiósă a fie-căruia, ne place mult zelul fie-căruia de a fi cât mai credincios religiunei sale, dar în schimbul acestora dorim, ba pretindem, ca și nóuĕ sĕ ni se lase cinstea și liniștea cuvenită, la nímic bun al nostru sĕ nu se întindă, căci altcum zadarnic mai tot dorim pacea, solidaritatea, de lipsa căreia astăḑi atât de des ne plângem.

Nu pismuim pe nimeni pentru prea mare alipire către religia sa, precum nici pe frații uniți pentru dragostea și îmbulzéla lor cea din sémă afară către mama Romă, și pentru privirile dulci și cochete ce ei primesc din „Urbea eternă“.

Aceea încă sĕ o scie, că noi, sĕ nu crédă, că voim cu ori și ce preț cértă, nu! nu este firea bisericii nóstre astfel, nu bărbații, cari s'au adăpostit la sinul ei de mamă au acéstă crescere și urîtă însușire. Pace, pace dorim între noi, dar mai întâiu sĕ încete proselitismul, acest secular pĕcat al catolicismului. Sĕ fim frați și încă buni, și preste tot sĕ ne purtăm unii față de alții cu mai multă bunăvoință și sinceritate, dacă e vorba sĕ mai putem spera la un mai bun viitoriu al némului nostru!

„Delamag“.

Din România.

Bóla principelui României.

Cetim în „Timpul“ dela 21 Maiu v. a. c.:

Principele Ferdinand al României a întrat în convalescență.

Ultimele buletine medicale arată, că bóla e în perióda ei de descrescere. Putem spera acum, că vom revedé în curênd în mijlocul poporului pe moștenitoriul corónei de oțel, vesel și vioiu ca altădată.

Ruga țerii întregi a fost ascultată.

Ieri, la órele 5 d. a., s'a publicat buletinul următor:

„19 Maiu, 5 óre după amĕḑi. Aceeași stare îmbucurătóre ca la 12 óre. Dr. Cantacuzino, Dr. Buicliu, Dr. Kremnitz“.

Séra, la órele 10, s'a afișat alt buletin medical în cuprinderea următóre:

„19 Maiu, órele 9·45 séra. Nimic schimbat în starea Alteței Sale Regale. Temperatura normală. Dr. Cantacuzino, Dr. Buicliu, Dr. Kremnitz.

Prințul a petrecut o nópte liniștită. Puterile 'i-au revenit în parte, căldura e normală, respirația bună.

Étă buletinul de aḑi diminéță:

„20 Maiu, óra 7 dim. Starea A. S. Regale este cât se póte de satisfăcĕtóre.

De 36 de óre deja temperatura se menține în limitele normale; acum termometrul arată 37°.

Pulsul e bun, respirația este mai liberă.

Bóla se póte considera ca ajunsă la începutul periódei sale de convalescență.

Dr. Cantacuzino, Dr. Buicliu, Dr. Kremnitz“.

„Órele 12 ḑiua. Starea generală a A. S. R. este fórte satisfăcĕtóre. Somnul liniștit, pulsul bun. Respirația adâncă și regulată. Temperatura încă a mai scăḑut puțin de aḑi diminéță. Termometrul arată 37°. Dr. Cantacuzino. Dr. Buicliu. Dr. Kremnitz.“

M. Sa Regina, aare e venit la Cotroceni pe la órele 9¾ a părăsit palatul la órele 10¼.

M. Sa Regele a venit la Palat la órele 12 și a plecat la 12.30, după publicarea buletinului medical, care a înveselit mult pe Suveranul nostru.

Doctorii curanți ai Augustului Bolnav sunt pe ḑiua de aḑi plini de speranțe și fórte veseli.

După consultul dela órele 12, medicii au declarat, că consideră pe A. S. regală ca scăpat de ori-ce pericol.

Acéstă declarație a umplut de o adâncă bucurie pe tóte persónele din anturagiul A. S. regale.

Prințul moștenitor este deja de eri diminéță fórte bine dispus. Mereu A. S. regală doresce sĕ converseze cu cei din jurul sĕu, dar doctorii îl opresc.

Pela órele 10 A. S. regală și-a schimbat singur rufăria, ceea-ce dovodesce, că forțele A. S. regale au început sĕ revină.

Pe lângă alimentațiune, Augustul bolnav a luat aḑi și un păhar de cognac și altul de șampanie.

A. S. R. Victoria, marea ducesă de Hessa, sora A. S. R. principesa Maria sosesce aḑi în capitală venind dela Coburg.

Astăḑi la órele 9.35 séra sosesce în capitală și celebrul profesor din Berlin, doctorul Leyden.

Zacharia Werner,

binefăcĕtoriul gimnasiului român gr.-or. din Brad.

În Baia-de-Criș a rĕposat la 17/29 Aprile un țeran cu numele Zacharia Werner. A fost Român de religiunea rom.-cat. Tatăl seu a fost metalurg și gozar în Cebea, de religia rom.-cat., ér' mumă-sa de religia gr.-orientală. Părinții sei au ajuns bĕtrânețe adânci, ér' rĕposatul deja astă érnă când păși pragul anului al 35-lea al vieții, zăcea pe patul de mórte. Deși nu-i lipsia încrederea în Dumneḑeu, totuși era convins, că cursul firei nu-l póte schimba, și consciu de bóla sa nevindecaveră, singura-i speranță îi era sosirea primăverii.

— Când mugurii vor încolți și frunḑele vor înverḑí.., atunci... atunci voiu scăpa de suferințele vieții pământesci, — ofta muribundul.

Rĕmas vĕduv, părăsit de frați și soră, lipsit de iubirea mamei măchnite asupra-i, retras de lume, — era mort pentru societate și omenime. Dar' tocmai când era considerat de mort — mintea-i luminată 'i-a pregătit nemurirea.

Avea încredere în duchovnicul sĕu din copilărie, în fostul sĕu catichet și învĕțător la școla din Cebea, în parochul gr.-or. I. Jurca. L'a chemat deci la sine, sĕ-i facă rugăciuni pentru ușurarea sa de sarcinile și suferințele vieții — și i-a descoperit tainele inimei sale.

— În curênd o sĕ mor, — a ḑis.

— Puțintica-mi avere, moștenită dela părinți și agonisită de mine însumi, vreau sĕ o dăruesc gimnasiului român din Brad; școlei, pe care au înființat-o părinții nostri, unde s'au aprins multe lumini, cari luminéză în popor. Da, căci învĕțătura luminéză mintea și lumina minții e mai bună, mai prețiósă decât tóte comorile.

A chemat prin duchovnicul sĕu Jurca, pe notariul public regesc și și-a compus testamentul. Aprópe întrégă averea sa nemișcătóre atât din Baia-de-Criș, între alte o casă cu grădină și supraedificate economice în oraș, apoi partea sa din averea părintéscă din Cebea, a testat-o gimnasiului din Brad. Valórea averii e cel puțin 3000 fl. v. a.

Răposatul a fost înmormêntat la 18/30 Aprile a. c. conform dorinței sale în cimiteriul bisericei gr.-or. din Cebea, lângă tatăl său, aprópe de biserica cea nóuă, unica sânțită în Zarand de I. P. S. Sa archiepiscopul și metropolitul Miron, sub ramurile umbróse ale falnicului goron al lui Horea.

La înmormêntare a participat și ppresbiterul Zarandului, ca președinte al fondului gimnasial și corpul didactic dela gimnasiu. Protopresbiterul-președinte a rostit o cuvêntare ocasională, în care a preamărit fapta nobilă a răposatului, care nu numai, că a contribuit la sporirea capitalului fondului gimnasial, chiar acum când are lipsă mare de ori ce sprigin material, dar a și dat exemple nobile și altora de a-și jertfi prisosința averei agonisite pe altariul culturei naționale.

Dubitam încă până ieri în realisarea intențiunei nobile; dar nu acum, după-ce la 14/26 Maiu s'a publicat testamentul și el cuprinde voința cea din urmă a testatorului în tótă întregitatea sa.

Comitetul gimnasial în ședința sa dela 15/27 Maiu, raportându-i-se despre [illegible] donațiune a decis: primirea averei testate în mod provisor în administrația sa, ridicarea unei cruci de pétră corespundétóre la mormêntul răposatului, inducerea lui între binefăcătorii gimnasiului nostru, pomenirea lui în tótă Dumineca și sărbătórea la serviciul divin în biserica din Cebea, ridicarea unui paus în fiecare an la mormêntul lui în „Dumineca orbului“ la care să fie representat și gimnasiul din Brad și să participe și corul elevilor gimnasiali.

A decis totodată închirierea casei moștenite, și exarêndarea pământurilor.

Nr. 454/1897.

Cerculariu

către toți P. T. Domni membrii, clericali și mireni, ordinari și extraordinari ai sinodului protopresbiteral gr. or. din protopresbiteratul Orăștiei.

În considerarea multelor greutăți împreunate cu punerea în mișcare a aparatului din organismul protopresbiteratului la întrunirea corporațiunilor constitutive, spre a-mi puté împlinì onorifica misiune de a conduce actul alegerei de protopresbiter al tractului Orăștiei, la însărcinarea Preavenerabilului Consistoriu archidiecesan dto 9 Aprile a. c. Nr. 1993 Plen., am onóre a convoca comitetul și sinodul protopresbiteral la locul central în orașul Orăștia.

Comitetul se va întrunì spre îndeplinirea agendelor prescrise în §. 14 din Regulamentul pentru procedura la alegerea de protopresbiter Marți, în 3/15 Iuniu a. c. după amédi în localitatea destinată pentru ședințele acestuia.

Sinodul protopresbiteral electoral în vîrtutea §-lui 15 al acelui regulament, conform §-lui 51 combinat cu §. 42 din „Statutul organic“ este convocat pe Mercuri în 4/16 Iuniu a. c. la 11 óre a. m. în localitatea ce se va designa în fața locului după celebrarea sfintei liturgii cu chemarea Sfântului Duch în biserica parochială gr. or. din acel oraș, la care sunt învitați a participa toți membrii sinodului.

Sibiiu, 20 Maiu (1 Iuniu) 1897.

Ioan Papiu,
ppresbiter, comisariu consist.

Noutăți.

Monarchul în contra liberalilor nemți. E cunoscută atitudinea liberalilor din Austria față cu ordinațiunile în favorul limbei cehe și scandalurile, ce săptămâni întregi le-au continuat în Reichsrath contra acestor ordinațiuni. Fóia din Praga „Narodny Listy“, ocupându-se cu scandalurile aceste, aduce și următoriul episod interesant: Un profesor németz dela universitatea din Praga a fost dilele trecute în audiență la împĕratul. Impĕratul avênd cunoscință, că corpul profesoral dela acea universitate a dat protest contra îndreptățirei limbei cehe, a dis profesorului:

— Cum ați putut, să vĕ dimiteți până într'atâta, și să mai adaugeți încă atâtea neadevĕruri în protestul acela?

— Profesorul înspăimântat rĕspunse:

— Majestate, eu n'am subscris protestul.

— Atunci numai gratula îți pot, rĕspunse Monarchul.

* * *

Avis. Spre desbaterea obiectelor puse la ordinea dilei pentru adunarea generală ordinară de primăvară a comitetului municipal din comitatul Sibiiului, convocată pe 9 Iuniu n. 1897 la 9 óre, se învită domnii membri ai clubului municipal român la o conferență pe *Marți, în 8 Iuniu n. a. c. la 5 óre p. m.* în localitățile casinei române din loc (edificiul „Albina“).

Biuroul clubului municipal român din comitatul Sibiiului.

Sibiiu, în 2 Iuniu n. 1897.

Ioan de Preda m. p., președinte. Dr. *N. Vecerdea* m. p., secretar.

* * *

Casa regelui Mathia, din Cluș, e pe cale de a se surpa. Cetățenii Clușului au de gând acum, să céră ministrului de culte și instr. publ., să iee casa în grija sa, nu cumva reliquia acésta de 500 ani să se nimicéscă.

* * *

Inundare. Sâmbătă în 17|29 Maiu a. c. s'a descărcat preste hotarul comunei Bratei, comitatul Târnavei mari o tempestate teribilă. Hotarul comunei e comasat. Și ce e mai dureros, pe unde românii își au complexele lor, acolo apa a causat pagubele în o măsură de necrédut. In comună curtea actuală parochială precum și biserica au suferit pagube însemnate. Bĕtrânii comunei nóstre nu și aduc aminte, ca un astfel de potop să mai fi bântuit comuna acésta. Ulițele comunei — cu tóte că sunt fórte largi — erau așa de pline de apă, încât ómenii umblau până în brâu prin apă.

Ómeni și animale însă nu s'au înecat.

In comuna învecinată Ațél tempestatea a produs pagube și mai mari. Câmpul Brateiului și al Ațălului, te dóre inima, când le privesci.

* * *

Avis. Domnul Ioan Modran, învățător în Bungard, comitatul Sibiiului face cunoscut, că Luni a trecut săptămâna de când i s'a perdut din stavă dela câmp o mânză de 3 ani, de colóre murgă, fără de un alt semn distinctiv. Aflătoriul este rugat a se adresa proprietariului din locul numit, dela care va primí pelângă recunoscința și mulțămíta sa, și o remunerațiune cuvenită.

* * *

Bibliografic. „*Fóia literară*“. Nrul 7: Logodnica contelui Stuart, de L. R. Suciu, (Urmare). — Humor militar. — O provocare primejdiósă, trad. din englezesce de R. — Faliment, schiță de S. S. Secula. — De ce nu pot! poesie de Sebam. — Convocare. — Cronica săptămânei. — Stritmogrif. — Ghîcitură. = Posta redacțiunei. — Insciințare.

Corespondență particulară

a „Telegrafului Român“.

Sebeș, 13/25 Maiu 1897.

Onorată Redacțiune!

La 30 Aprilie (12 Maiu) a. c. și-a ținut reuniunea învățătorilor rom. gr.-or. din despărțĕmêntul Sebeșului, adunarea sa generală, în localul școlei române din comuna Pianul inferior. Ședința, neputênd participa din causă de morb președintele M. O. D. S. Medean, a fost condnsă cu mult tact de vice-președintele Av. David, care prin o vorbire caldă și binesimțită arĕtând misiunea învățătorului și importanța, ce o are scóla întru desvoltarea morală și intelectuală a mult cercatului nostru popor — declară, între vii aplause la órele 9½, ședința adunărei generale de deschisă.

Cetindu-se apelul nominal se constată a fi din 45 membri numai 23 presenți. Dintre cei absenți s'au scusat doi.

Adunarea generală pentru sanarea acestui rĕu, ce a început a prinde rădăcini și în sinul reuniunei nóstre a decis:

Fie-care membru, nemotivându-și absența înainte de adunare, să se pedepséscă dela 1—3 fl. v. a.

Notarul G. Tatar, cetesce raportul comitetului despre activitatea sa dela ultima adunare generală, care să ia spre sciință și desbatere specială; în legătură să cetesce raportul cassariului.

După desbaterca rapórtelor urmézá la ordinea dilei prelegerile practice, — așa numite — vii — din limba maternă cursul II. George Vulc tractézá piesa de cetire din ABCdariul de I. Popescu: Casa și cele din prejur; ér Ioan Bêrsan despre substantiv. Critica prelegerilor a fost fórte instructivă. La desbatere au luat parte: Av. David, S. Roșu, Ivan, G. Tatar, I. Pavel ș. a. constatându-se, că prelegerea primă, ca o examinare a fost succésă, nu însă ca pretegere din nou tractată și necunoscută elevilor. Prelegerea despre substantiv, după cum a recunoscut însuși prelegĕtoriul, a schiopătat puțin trecênd prea superficial preste lucruri de importanță. Cu atât a fost însă critica mai instructivă avênd aprópe fiecare de escepționat și îndreptat.

Să cetesce tema: „Cum are a să propune cu succes limba meternă în cursul II. al școlei poporale“, lucrată cu mult zel și cunoscință de causă de învĕțătorul I. Pavel (Lancrăm). In introducere arată principiile metodice și didactice, de cari indispensabil trebue să fie condus învĕțătorul la alegerea, arondarea și predarea materialului. Trece apoi la însași „Tema“ tractând într'un mod convingĕtor tóte ramurile limbei materne în special, întâiu teoretice, apoi practice. Tema s'a ascultat cu viu interes și disertantul a fost aplaudat votându-i-se mulțămită protocolară pentru zelul arătat în desvoltarea temei, carea s'a transpus comitetului central spre înaintare adunărei generale districtuale.

Urmând desbaterea asupra mașinei de cetit (invenția lui Izsepi Béla), S. Roșu dă explicațiuni despre composiția aceleia și practibilitatea ei de a învĕța elevii cu ușurătate cetitul scriptologic. Fiind mașina de cetit proprietatea scólei din Sebeș, adunarea generală însărcinéză Corpul didactic din Sebeș a o pune cu începerea anului scolar viitor în practică și a raporta la proxima adunare generală despre practibilitatea ei și succesul obținut.

Ședința se suspendă pe 10 minute și se purcede la încassarea taxelor restante și curente; după redeschidere se constată, că abia 5 membri și-au solxit taxa. Pentru regularea acestei afaceri se conclude: a se stabili o listă cuprinzênd suma taxelor restante și curente ale membrilor și să se aștérnă cât mai îngrabă Oficiului protopopesc, cu rugarea de a încassa pe acéstă cale taxele.

Exhauriindu-se programul, președintele mulțămind membrilor pentru interesul ce l'au arătat și d astădată aducênd concluse întru prosperarea reuniunei nóstre, declară la 2 óre p. m. ședința adunărei generale de încheiată. *Ghiuț.*

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARA.

Rĕspuns

la recensiunea din Nr. 269, 274 și 276 a. 1896 a „Tribunei“ cu privire la traducerea „Preotului din Wakefield“

(Urmare).

Ce privesce provincialismele, eu am fost totdeuna de părere, că noi numai așa ne putem zidí o limbă generală, décă adunăm tóte fragmentele ei cele adevĕrate românesci și împrăștiate de nĕcazurile cele multe, cari au trecut peste capul nostru, și când dăm de un cuvênt adevĕrat românesc, îndată să-l și generalisăm, dând una cu gurguiul în cel străin, carele s'a vîrît în locul lui.

Eu n'aș întârdia nici un moment d. e. să adoptez cuvêntul „argat“ al Bucovinenilor și să le pun la dispunere cuvêntul „taur“ pentru „buhajul“ cel rusesc al lor.

Mi-se pare, că dl recensent n'are drept să afirme, că voind eu să mĕ feresc de greșĕlile fraților de peste Carpați, am căḑut însumi în așa ceva.

Cuvintele astea a lor citate de mine pe pag. 204 nu-s provincialisme, ci tot atâtea slavisme, cari n'au îndreptățirea de existență după ce noi avem de cele corĕspundĕtóre românesci.

Cu totul într'alt chip stă tréba cu provincialismele mele cele moțesci după-ce noi n'avem altele și dl recensent numai ni-o permite asta, dar' n'o face.

Să admitem, că dl Polixen are drept, de ce eu însă tare mĕ îndoiesc — și nici atunci nu recunosc dreptul nimĕrui să mĕ oprésc dela scrisul „șod“ în loc de „hazliu“ séu eufonicul „caraghios“. Tot pe basa asta, de ce să nu scriem noi și „infrustra“ în loc de „zadarmo“ cel slav. Pentru sorisce (unde lucesce sórele tare), abusulea (mersul cu ajutoriul mânilor și a piciórelor), lesdioie (cu vestmintele pline de apă séu sudori) etc. nu există în limba nóstră alte expresiuni mai corecte. „Pogan“, înrudit cu păgân, însemnézá ceva puternic pe care aḑi literații nostri voiesc să-l înlocuéscă cu „strainicul“ cel slav. „Pic“, un pic e frate de cruce cu ital. piccolo, carele în România e înlocuit aḑi cu „nițel“ dela slav. nieco (cetesce nieto.) Țiorțiológe, cucuieri, forfóie sunt expresiuni clasice românesci pentru toaletele de pe timpul Mariei-Teresiei.

Sub „nădăire“ înțelege poporul „Ahnung.“ „Fleandura“, „mătura“ sunt tot atâtea cuvinte desprețuitóre și adevĕrat poporale pentru femei. „Buléndră“ (poliandria) e de origine grecă și însemnézá o femeie cu mai mulți drăguți. „Fain“ e un cuvênt folosit de poporul nostru și identic cu „fin“ al inteligenței. E interesant, că Englezii încă îl au; ei scriu „fin“ și cetesc „fain“. Cuvêntul „buhurel“ prin care se descrie sinul cel frumos al unei fete mari séu neveste tinere, îl avem în descântecul copiilor:

Melciu, melciu codobelciu,
Scóte córne buhurele
Și te du la fântânele
Și bea apă din ulcele.

Mai departe îl întâlnim ca refren cântat în o poveste despre care se crede, că se referesce la năvălirea barbarilor:

Întórce-te fico 'napoi
La brațe, la țițe moi (bis.)
Țițe moi și buhurele
Din care-ai supt fico din ele (bis.)

Povestea asta a fost publicată mai de multe-ori prin foile nóstre, dar totdeuna fără refren, — până când eu am auḑit-o dela o móțiă bĕtrână cu versul acesta întrețesut și cântat trăgĕnat ca melodiile cazacilor din Ukraina, cari se numesc: Dumka.

Cetitorii și-or aduce aminte, căci într'asta se întêmplá de fugarii cei tineri aruncă o cutie și un piepten, cari se prefac în munți respective păduri, ca să împedece persecutarea.

Generalisarea cuvêntului acestuia ar fi numai un câștig și pentru scriitorii nostri.

Pe pag. 6, dlui recensent i-se pare, că află o contraḑicere și uită, că kisdedovurile din Anglia își trag originea.

Tot așa se miră de Toma, că el ca soldat bĕtrân, a putut fi și pedagog bun.

(Va urma.)

Nr. 212/1897 prot. [72] 1—3

CONCURS.

Pentru întregirea parochiei de clasa a III-a Feleg, cu filia Sidriaș se publică prin acésta concurs conform veneratului ordin consistorial dto 14 Ianuariu 1897 Nr. 115 B. cu termin de 30 de ḑile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post dau suma de 429 fl.

Informațiuni mai detaiate despre starea acestei parochii, se pot lua la oficiul protopresbiteral.

Doritorii de a ocupa acest post, au a-și așterne suplicele de concurs instruite conform normelor în vigóre subsemnatului oficiu protopresbiteral până la terminul susindicat, și a se presenta în vre-o Duminecă séu sărbătóre în biserică spre a fi cunoscuți din partea poporului.

Sighișóra, 15 Maiu 1897.

Oficiul protopresbiteral gr.-or. al tractului Sighișórei, în conțelegere cu comitetul parochial concernente.

Dimitrie Moldovan,
protopop.

Redactor prov. **Gavriil Hango.**

Editura și tipariul tipografiei archidiecesane.